

## מהות המקריא בברכת כהנים ובתקיעת שופר

א. כתב הרמ"א (סימן תקפה סע' ד) "נוהגים לקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא". ובמגן אברהם (שם ס"ק יא) כתב בשם השל"ה שגם "תקיעה ראשונה יקראו לפניו", ומסיים: "עי' סימן קכ"ח סע' י"ג".

הלבושי שרד ביאר את דברי המג"א, שהיה מקום לחלק בין התקיעה הראשונה לבין שאר התקיעות, מאחר והטעם שצריך להקריא הוא כדי שהתוקע **לא יטעה ויתבלבל בתקיעותיו** וידע איזה סוג של תקיעה עליו לתקוע, ולפי זה בתקיעה הראשונה שלכאורה סביר להניח שאין חשש שיטעה, ובודאי הוא יודע שצריך להתחיל את סדר התקיעות על ידי תקיעה פשוטה, היה מקום לחשוב שאין צורך שהמקריא יאמר "תקיעה". ולכן כתב המג"א בשם השל"ה, שגם את התקיעה הראשונה יקראו לפניו. וכך פסק גם המשנה ברורה (ס"ק יח) "גם תקיעה ראשונה יקריא לפניו אע"ג דלא שכיח כל כך שיטעה".

וכוונת המג"א בצינון לסימן קכ"ח סעיף י"ג, לפסק השלחן ערוך: "מתחילים הכהנים לומר יברכך ואחר כך מקריא אותם שליח ציבור מלה במלה, והם עונים אחריו על כל מלה". ומבואר שאין צורך להקריא את התיבה הראשונה "יברכך" לכהנים. אולם הרמ"א השיג: "ויש אומרים שגם מלת "יברכך" יקרא אותם שליח ציבור תחלה, וכן נוהגים בכל מדינות אלו". והט"ז (שם ס"ק ח) ביאר בדעת המחבר שאין צריך להקרות תיבת "יברכך", משום שאין לחשוש שהכהנים יטעו כבר בתיבה הראשונה.

בפשטות יוצא לפי זה, כי השאלה האם יש צורך להקריא לפני התקיעה הראשונה, תלויה בשתי הדעות האם להקריא תיבת "יברכך" בברכת כהנים: אם נאמר שאין חשש שהכהנים יטעו בה, אם כן גם בתקיעת שופר יש לומר שאין לחשוש שהבעל תוקע יטעה ולכן אין צריך להקריא את התקיעה הראשונה. אך אם נאמר שיש להקריא בברכת כהנים גם את "יברכך", אם כן גם בתקיעת שופר אותו הדין, ויש צורך להקריא גם את התקיעה הראשונה.

### הקראת "יברכך" כאשר יש כהן אחד בלבד

ב. הפרי מגדים (או"ח סימן תקפה, אשל אברהם ס"ק יא) הביא את דברי המג"א (סימן קכח ס"ק כ) בשם מהר"מ מינץ (סימן יב) שכתב שגם לדעת המחבר בסימן קכ"ח שבתביה הראשונה של ברכת כהנים אין חשש טעות ולא צריך להקריא, מכל מקום אם יש בבית הכנסת רק **כהן אחד** שאין קוראים לו "כהנים", גם לפי המחבר צריך להקריא לפניו "יברכך", כי שייך בזה טעות. ולפי זה כתב הפמ"ג, שגם לדעת המחבר "**הוא הדין** בתקיעת שופר גם בתקיעה בראשונה יקריא לפניו המקריא וכל שכן שאר התקיעות ושברים ותרועה".

דברי הפרי מגדים לכאורה לא מובנים, שכן המהר"ם מינץ כתב בתשובתו: "בשלמא גבי שניים יש ליישב דלא צריך להקרות מלה ראשונה, דקסבר דכיון דקרא לשניים "כהנים" הוה כאילו אמר להם כהנים אימרו יברכך, לכן אין צריך להקריא להם רק מיברכך ואילך. אבל גבי אחד דלא קרא מתחילה כהנים, למה לא יקרא לו מלה ראשונה כמו שאר מילות". ומבואר בדבריו שאין לחשוש שמא יטעה הכהן בברכתו, וראיה לכך כי בשני כהנים אין צריך להקריא תיבת יברכך, וכנראה הסיבה שלאחד צריך להקריא גם "יברכך" היא, כיון שיש **דין שצריך לומר לכהנים שיברכו כדכתיב "אָמֹר לְקֹהִם"**, ומזה למדו בגמרא (סוטה לח, א) שצריך להקריא להם מלה במלה. אלא שלשניים כשאמרו "כהנים" הרי זה כאילו אמרו להם גם שיאמרו "יברכך", ואילו באחד שלא אמרו לו "כהנים" צריך להקרות לו גם תיבת "יברכך". ומכל מקום אין זה מחשש טעות, אלא מדין "**אָמֹר לְקֹהִם**" שמזה ילפינן שצריך

קריאה.

ואם כן מה שמודה המחבר בסימן קכ"ח שבכהן אחד מקריאים תיבת "יברכך" כלל אינו **משום טעות** כפי שנקט הפרי מגדים ולמד מכך לענין תקיעה בראש השנה שכמו שחוששים לטעות גם בתיבה הראשונה בכהן יחיד כך גם לדעת המחבר יש להקריא בתקיעה ראשונה מחשש טעות - אלא הסיבה שצריך להקריא תיבת "יברכך" לכהן יחיד היא מצד ההלכה שעדיין לא התקיים דין "אָמור לָהֶם", ומנין איפוא להפמ"ג שהסיבה בכהן יחיד היא משום טעות, ודומה דין זה לדין תקיעת שופר. הרי אין כל דמיון בין ההלכה בהקראה בברכת כהנים להקראה בתקיעת שופר, שכן דוקא בברכת כהנים שנאמר בה דין "אָמור לָהֶם", צריך להקריא אפילו בתיבת "יברכך" או את המילה "כהנים" או "כהן" ולא בגלל חשש שמא יטעה אלא מהדין של "אָמור לָהֶם", משא"כ בתקיעת שופר שאין דין "אָמור לָהֶם" מי אומר שצריכים להקריא בתקיעה הראשונה ומדוע לחשוש כלל לטעות, וצ"ע.

### **מדוע בהקראה בין הברכה לתקיעה הראשונה אין "הפסק"**

ג. כדברי המג"א בשם השל"ה שיש להקרות גם את התקיעה ראשונה פסקו גדולי הפוסקים: אליה רבה (סימן תקפה ס"ק טו), מטה אפרים (שם סעיף ה) וחיי אדם (כלל קמא סעיף ו), וכן פסק המשנה ברורה (שם ס"ק יח). אמנם בשער הציון (שם ס"ק לא) מסיים: "מכל מקום, במקום שאין מנהג, יותר טוב **שלא** להקרות בתקיעה ראשונה". והנימוק לכך הוא: "כדי שלא יהיה הפסק להמקרא". ומעתה יש לעיין בטעם זה, כי אם החשש הוא מדין הפסק לבעל קורא, אם כן מדוע רק הקראת התקיעה הראשונה מהווה הפסק, וכי בשאר התקיעות שמקריא אין זה הפסק.

וביותר יש לעיין, לנוהגים לתקוע גם בתפילה שבלחש, היאך יכולים להקריא בתוך תפילת שמונה עשרה, הלוא זהו ממש הפסק באמצע תפילת הלחש.

ובשו"ת "מור ואהלות" (אהל ברכות, סימן נב) נשאל "על דבר הני רבנן שמקריין סדר התקיעות גם בתפילת לחש במקומות שתוקעין, אם אינו כמפסיק ואם הוא מנהג ותיקין". והשיב: "קבלה היא בידינו מקדושי עליון וגאוני ארץ שנהגו כן, ושכן שמע מפי קדוש מפורסם, והאריך לקיים המנהג דאין בו חשש הפסק בתפלה מה שמהקרא קורא לתוקע מלה במלה". ויש להעיר שכך הוא המנהג גם כיום בבית המדרש אצל האדמו"ר מגור בירושלים כפי מנהג אדמו"רי בית גור. וכן כתב בספר "ארחות חיים" מספינקא, דגם בתפילת הלחש מקריין סדר התקיעות וכן אומרים "היום הרת עולם" ואין זה הפסק.

ומנהג זה צריך עיון, שכן ההקראה באמצע תפילת שמונה עשרה בלחש צריכה להיות אסורה: ראשית, מדין הפסק בין הברכה לתקיעה. ושנית, מחמת הפסק בדיבור באמצע תפילת הלחש.

ואכן השדי חמד (חלק יב, מערכת ראש השנה סימן ב אות טז) כתב בפשטות שדברי הרמ"א בסימן תקפה הכותב שיש להקריא לתוקע לא נאמרו בסדר התקיעות בלחש "משום דהוי הפסק בתפילה, ואיך יתכן להתיר הפסק בתפילה משום חשש שמא יטעה, ואין ספק טעות מוציא מידי ודאי הפסק".

ואולי טעם הנוהגים להתיר להקריא בתפילה בלחש הוא מאחר שחששו שמא יטעו בתקיעות, ומפני חשש זה התירו להפסיק אפילו בתפילה בלחש. וסמך לכך מדברי הטור (סימן תקפה) "דקדק רב האי גאון מדקאמר **"מתקיע"** ולא אמר **"תוקע"**, אלמא אחר תוקע ולא השליח ציבור. וכתב הרא"ש (פרק בתרא דראש השנה סימן ד) דהטעם הוא כי הא דתנן בברכות (דף לד) העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף, פירוש שמא תטרף דעתו בעניית אמן ואז לא ידע מהיכן יתחיל לחזור, ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו מזה הטעם עצמו". ומבואר בדברי הטור שמשווה את דין התקיעות לאותו דין בברכת כהנים, וכשם שיש חשש לטעות בברכת כהנים, יש לחשוש גם לטעות בתקיעות, ולכן אולי התירו להקריא גם בתפילת לחש כדי שלא יטעו.

אולם האמת שיש לדחות דברים אלו, כי כל החשש לטעות הוא רק אצל השליח ציבור, שיש לו אימתא דציבורא מאד, שהרי אפילו מעניית "אמן" שקל מאד לאומרה, בכל זאת חששו, אולם מי יאמר ומנין לנו שצריך לחשוש לטעות גם אצל הבעל תוקע, ובפרט במקום שיש בזה איסור הפסק [ואולי גם אצל הבעל תוקע שייך החשש משום אימתא דציבורא, וצ"ע].

#### **המקריא והקורא - "שותפים" במצוה**

ד. ונראה לבאר מדוע אין ההקראה נחשבת הפסק, על פי המקור לדברי המג"א שיש להקריא גם את התקיעה הראשונה, שהוא מדברי השל"ה הק' במסכת ראש השנה (עמוד הדין פרק נר מצוה ד"ה נוהגין), שכתב: "נוהגין להקרות לפני התוקע ולומר תקיעה שברים תרועה תקיעה, וכן בכל הקולות, והוא מנהג יפה כדי שלא יטעה התוקע, אמנם יש גם כן סוד בדבר, והוא כי התקיעות מעוררין הענינים הגנוזים שלמעלה, וכשהמקריא אומר תקיעה יכול לסוד התקיעה, וכן כשאומר שברים או תרועה יכול לסודיהן ובכל סדר וסדר לפי סודו. **ועל ידיעה זו תוקע התוקע.** על כן צריך המקריא להיות אדם גדול ובקי בסודות וצדיק, והתוקע עושה הפעולה של תקיעה על התעוררות דעתו, ויועיל זה אף כשהתוקע בעצמו אינו בקי בסודות. ובוודאי היה יותר טוב אם גם התוקע היה בעל סוד, אמנם גם אם לא, זה יכשר. **ולפי זה ראוי גם כן שתקיעה הראשונה יאמר גם כן המקריא תקיעה,** ולא כמו שנוהגין שהתקיעה הראשונה מתחיל התוקע מעצמו, דכל מה דאפשר למעמד לכיון אל הסודות צריך להדר ולזרז". כלומר, שהתקיעה מתחלקת לשניים: מעשה התקיעה על ידי בעל התוקע, והכוונות והסודות על ידי הבעל מקריא. ולכן אין כלל ענין של הפסק בדבר, כי שניהם יחדיו עושים את פעולת התקיעה. וכמוזכר בספר תולעת יעקב וז"ל, ובויקרא רבה (פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה (תהילים פט, טז), א"ר יאשיה וכי אומות העולם אינם יודעים להריע, כמה קרנים יש להם כמה סלפינין יש להם כמה בוקיני יש להם ואתה אומר אשרי העם יודעי תרועה, אלא אשרי העם אלו ישראל שיודעים לרצות את בוראם בתרועה. מה עושה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ע"כ דברי התולעת יעקב. הנה ביאר כאן כי מה שכתוב אשרי העם יודעי תרועה אין הכוונה שיודעים להריע, אלא שיודעים לרצות המצוה בתרועה ההיא, וזה אי אפשר כי אם בידיעת כוונתו ורצותו בה, והיודעים את זה המה ישראל כי הם יודעים דרך ה' אשר הורם ולהם בלבד גילה סודו ולזה יודעים לרצות את קונם ולשנות דעתו מרעה לטובה".

לפי דברים אלו, מחד גיסא, מיושב מדוע לשיטת הרמ"א והמג"א אין ההקראה חשובה כהפסק, שכן כמבואר בשל"ה, ענין ההקראה הוא בעל חשיבות גדולה לעורר עניינים והסודות הגנוזים למעלה, והיא שמעלה את התקיעות שיפעלו לרצות לבוראינו.

#### **החזן המקריא לכהנים "סרסור" המושך שפע ממקור הברכות**

ה. ברם מאידך גיסא, לפי דברי השל"ה שענין ההקראה לתקיעת שופר בכלל ולתקיעה הראשונה בפרט אינו רק משום חשש טעות, אלא **שותפות** בין הבעל תוקע לבעל המקריא, האחד עושה את **פעולת התקיעה** והשני את **הסודות והכוונות בתקיעות**, צ"ע בכוונת המג"א שאחר שהביא את דברי השל"ה הנ"ל ציין לעיין בענין ההקראה בברכת כהנים בסימן קכ"ח, הלוא לכאורה אין כל קשר בין הדברים, שכן הקראת התקיעות היא ענין מיוחד לתקיעת שופר לעורר הכוונות שצריך לפעול בענין התקיעות, ואין בכך כל קשר לברכת כהנים.

אכן, כשנתבונן בעומק הדברים, יש לומר דאדרבה היא הנותנת, ויתבאר לנו דברי המג"א. וכוונת המג"א היא על פי מה שהבאנו לעיל את דברי המהר"מ מינץ, שההקראה לכהן תיבת "יברכך" היא קיום דין "**אָמור לָהֶם**" שנאמר בברכת כהנים, והיינו שציין בענין תקיעת שופר לעיין בסימן קכ"ח שכתב בשם המהר"מ מינץ, לומר שכמו שכתב

השל"ה שיש להקרות את התקיעה הראשונה אף שאין בה חשש לטעות, והטעם משום דין מיוחד שיש בתקיעת שופר לעורר הכוונה, כמו כן מבואר כעין זה בסימן קכ"ח שיש ענין להקרות לכהן תיבת "יברכך" אף שאין חשש טעות, וגם זה מהדין המיוחד שיש בברכת כהנים משום "אָמור לָהֶם".

והנה ה"כלי יקר" בפרשת נשא על הפסוק "אָמור לָהֶם" (פ"ו כ"ג) כתב: "מכאן למדו רז"ל שהחזון מקריא לכהנים מלה במלה נוסח הברכות, וטעמו של דבר שהחזון הוא **הסרסור** המושך שפע צינור ממקור הברכות תחילה, ומוריקן אותן על ראש כהנים יחולו, כי הוא אומר תחילה אל הכהן "יברכך ה'" כדי לעשות את הכהן כלי גדוש ומלא ברכת ה', ואחר כך כשהכהן אומר לישראל "יברכך ה'" הוא מוריק מן הכלי המלא אל כלי ריקם, אבל אם לא היה הכהן מתברך תחילה היה מוריק מכלי ריקם אל כלי ריקם". כלומר, בברכת כהנים יש שותפות מוחלטת בין המקריא החזון לבין הכהנים המברכים.

ומעתה יש לבאר על דרך זה גם בתקיעת שופר, שישנה **שותפות** בין ה**בעל תוקע** שעושה את **פעולת התקיעה** ובין ה**בעל מקריא שמעורר רצונות וסודות עמוקים**.

מעתה יתכן להוסיף ביאור בדקדוק דברי הרמ"א שכתב: "נוהגים להקרות לפני התוקע **מלה במלה** כדי שלא יטעה", הכוונה שאם התוקע יהיה גם המקריא, יהיה לו קשה לכווין את הכוונות הראויות שעליו לפעול, ועל כן יש צורך בשני אנשים: בבעל מקריא שיקריא ובכך יעשה ויפעל את הכוונות והסודות, והוא יהיה השותף לבעל תוקע. ואין הכוונה לטעות בסוג התקיעה.

אמנם לפי המתבאר עדיין יש לדון להלכה לשיטת השל"ה והמג"א, כאשר אדם תוקע לעצמו ואין לו מי שיקריא לו, האם יש ענין שיקריא לעצמו, וצ"ע.

...

### **בקטן לא ניתן לקיים את דין "אָמור לָהֶם" - להזמין את הכהנים לברך**

ו. במסכת סוכה (מב, א) מובא: "קטן היודע לנענע, חייב בלולב. להתעטף, חייב בציצית. לשמור תפילין, אביו לוקח לו תפילין. יודע לדבר, אביו לומדו תורה וקריאת שמע. **היודע לפרוס כפיו**, חולקין לו תרומה בבית הגרנות". ופירש רש"י: "היודע לפרוס כפיו כשהוא כהן, חולקין לו תרומה בבית הגרנות. ומקמי הכי אין חולקין לו בגורן, אבל משגרין לו לביתו אם יודע לשומרה בטהרה, **ומשיודע לפרוס כפיו ופורס בצבור**, הכל יודעים **שהביא שתי שערות, שאין קטן פורס כפיו**, כדאמרינן במגילה (כד, א), הלכך חולקין לו". מדברי רש"י משמע שכהן קטן אינו נושא כפיו בשום פנים ואופן, ורק אם הביא שתי שערות נושא כפים.

התוספות (שם ד"ה היודע) כתבו על פירוש של רש"י: "ולא משמע הכי, אלא **בקטן ממש** איירי דומיא דהיודע לדבר אביו למדו תורה וכן כולו אחריו". ומשמע לשיטתם כי בסוגיא במסכת מגילה מבואר כי גם קטן פחות מבן י"ג שנים נושא כפים.

בספר רשימות שיעורים על מסכת סוכה (שם) מובא ביאורו של הגרי"ד סולובייצ'יק: "אליבא דרש"י אין קטן נושא את כפיו בכל אופן. ברם לתוספות נושא קטן את כפיו יחד עם גדולים. ולכאורה צ"ע למה לרש"י לא ישא הקטן את כפיו מדין חינוך, כמו בשאר המצוות. ונראה כי דין נשיאת כפים מיוסד **בהזמנת הצבור** אָמור לָהֶם, וז"ל הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ד הל"ג) ושל"ח מקרא אותם מלה מלה והם עונים, שנאמר (במדבר ו, כג) אָמור לָהֶם, עד שיאמר, עכ"ל. **הכהנים מוזמנים לברך** על ידי הצבור, והואיל ואין הקטן בר הזמנה ופסול הוא לשליחות, לפיכך אינו נושא את כפיו ואפילו מדין החינוך.

ולדעת התוספות, כשיש גדולים הנושאים את כפיהם, קטן עולה לדוכן עמהם, כי **הזמנת הצבור לעלות לדוכן שייכת לחבורת הכהנים**, ואינה שייכת לכל כהן וכהן **בפרט**, והואיל וכך נכלל הקטן בין אלה שעולים לדוכן ונושא את כפיו עמהם". ומבואר בדבריו כי הסיבה שכהנים קטנים אינם עולים לדוכן היא, בגלל שבכהן קטן לא ניתן

לקיים את דין "אָמור לָהֶם" - "להזמין" את הכהנים לברך. ולדעת תוספות, רשאי הקטן לעלות לדוכן רק עם כהנים אחרים, כי כשיש כהנים אחרים מתקיימת ה"הזמנה הכללית" לכל הכהנים, והקטן בכללם.

כעין דבריו כתב הגר"מ שטרנבוך בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סימן לח) "בברכת כהנים הדין דצריך לקרוא להם דווקא שנאמר אָמור לָהֶם, וקטן שאין מחוייב וגם אינו שייך בעבודה זו אין קורין לו לעלות ואפילו עם כהן אחר, דאין לציבור ענין ותועלת בנשיאת כפיו. אלא דאביו חפץ להרגילו ולחנכו, ולא קרינן ביה אָמור לָהֶם. וכיון שחסר בנשיאת כפיים כמצותה אינו יכול לברך. וכן שמעתי מהגאון דבריסק זצ"ל **שבלי קריאה, חסר מהתורה בחפצא דנשיאת כפיים**, וזו סברת התוספות במנחות (מד, א) שבכהן אחד הוי רק דרבנן שחסר בקריאה שאין קורין לאחד".

ומבואר איפוא, ש"הקריאה" - "הזמנה" **לכהנים לברך**, היא **חלק מקיום המצוה**, כדברי הגרי"ז מבריסק "שבלי קריאה, חסר מהתורה בחפצא דנשיאת כפיים". ומאחר וקטן אינו מחוייב במצוה, לא ניתן לקרוא לו לעלות לדוכן. ולפיכך אין סיבה שיעלה לדוכן כי הוא אינו מקיים את המצוה ללא ההזמנה להיקרא לשאת את כפיו, וגם לא את מצות החינוך לנשיאת כפיים, כי **חסר חלק מהותי מהמצוה**.